ARREST VAN HET HOF
26 april 1988 *

In zaak 74/86,

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Karpenstein als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij G. Kremlis, bâtiment Jean-Monnet, Kirchberg,

verzoekster,

tegen

Bondsrepubliek Duitsland, vertegenwoordigd door J. Peters, Ministerialrätin bij het Bondsministerie voor Jeugd- en Gezinszaken en Volksgezondheid, als gemachtigde, en door D. Knopp en F. Montag, advocaten te Keulen, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ter Duitse ambassade,

verweerster,

betreffende een verzoek aan het Hof om vast te stellen dat de Bondsrepubliek Duitsland, door voor bepaalde Duitse wijnbouwstreken de maximaal toelaatbare verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte wettelijk vast te stellen en te handhaven op 4,5 volumepercenten, inbreuk heeft gemaakt op de voorschriften van de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, inzonderheid artikel 32 van verordening nr. 337/79 van de Raad van 5 februari 1979 houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt (PB 1979, L 54, blz. 1), alsmede op de artikelen 5 en 189 EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: Mackenzie Stuart, president, O. Due, J. C. Moitinho de Almeida en G. C. Rodríguez Iglesias, kamerpresidenten, T. Koopmans, U. Everling, Y. Galmot, C. Kakouris en T. F. O'Higgins, rechters,

advocaat-generaal: J. Mischo
griffier: D. Louterman, administrateur

* Procestaal: Duits.

gezien het rapport ter terechtzitting en ten vervolge op de mondelinge behandeling op 27 januari 1988,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van dezelfde dag,

het navolgende

Arrest

1 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Hof op 12 maart 1986, heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen krachtens artikel 169 EEG-Verdrag het Hof verzocht vast te stellen, dat de Bondsrepubliek Duitsland, door in haar wetgeving een bepaling op te nemen en te handhaven op grond waarvan in bepaalde Duitse wijnbouwstreken voor bepaalde druivesoorten en bepaalde gebieden een maximaal toelaatbare verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte geldt van 4,5 volumepercenten, inbreuk heeft gemaakt op de voorschriften van de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, inzonderheid artikel 32 van verordening nr. 337/79 van de Raad van 5 februari 1979 houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt (PB 1979, L 54, blz. 1), alsmede op de artikelen 5 en 189 EEG-Verdrag.

2 Volgens artikel 32, lid 1, van verordening nr. 337/79 mag de verhoging van het natuurlijk alcohol-volumegehalte van wijn de volgende maxima niet overschrijden: 3,5% vol. in wijnbouwzone A, 2,5% vol. in wijnbouwzone B, en 2% vol. in wijnbouwzone C. Artikel 32, lid 2, bepaalt dat in jaren waarin de weersomstandigheden uitzonderlijk ongunstig zijn geweest, de in lid 1 bedoelde verhoging van het alcoholgehalte in wijnbouwzone A op 4,5% vol. en in wijnbouwzone B op 3,5% vol. mag worden gebracht. Volgens artikel 32, lid 4, moeten de besluiten houdende machtiging tot de in lid 2 bedoelde verhogingen door de Commissie worden genomen volgens de zogenoemde procedure van het Comité van beheer.

3 Het Duitse Weingesetz werd bij wet van 27 augustus 1982 (BGBl. I 1982, blz. 1177) gewijzigd. Bij deze wijziging werd aan paragraaf 6, tweede alinea, Weingesetz de volgende zin toegevoegd:

„Voor de wijnbouwstreken Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein en Ahr geldt voor bepaalde druivesoorten en bepaalde gebieden een maximaal toelaatbare verhoging van 4,5% vol."

4 De nieuwe versie van het Weingesetz werd tegelijkertijd met de wijzigingswet in het Bundesgesetzblatt bekendgemaakt (BGBl. I 1982, blz. 1196). In deze versie was paragraaf 6, tweede alinea, van de volgende voetnoot voorzien:

„Luidens artikel 32, lid 1 van verordening (EEG) nr. 337/79 bedraagt de maximaal toelaatbare verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte in de gehele wijnzone A 3,5% vol. Bij besluit van de Commissie van de Europese Gemeenschappen mag deze verhoging in jaren waarin de weersomstandigheden uitzonderlijk ongunstig zijn geweest, 4,5% vol. bedragen."

5 Op 8 juli 1982 zond de Commissie de Duitse regering een telex met het verzoek, de inwerkingtreding van de wijzigingswet te verhinderen, omdat zij onverenigbaar was met artikel 32, lid 1, van verordening nr. 337/79. Op 30 juli antwoordde de Duitse regering, dat zij de mening van de Commissie deelde en dat haar telex was doorgestuurd aan de met de uitvoering van het Weingesetz belaste autoriteiten van de Länder en aan het betrokken bedrijfsleven; voorts zou zij het nodige doen om de tegenstrijdigheid tussen paragraaf 6 Weingesetz en de gemeenschapsverordening op korte termijn op te heffen. Niettemin trad de wijzigingswet op 1 september 1982 in werking.

6 Aangezien de Duitse regering in 1983 en 1984 niets ondernam om de strijdige bepaling van paragraaf 6, tweede alinea, Weingesetz op te heffen, leidde de Commissie bij brief van 9 oktober 1984 de procedure van artikel 169 EEG-Verdrag in. Op 11 december 1984 deelde de Duitse regering de Commissie mee, dat de wijziging van het Weingesetz vertraging had opgelopen, maar dat begin 1985 een wets-

ontwerp gereed zou kunnen zijn. Toen de Commissie vaststelde, dat er begin 1985 nog steeds geen begin was gemaakt met de wetswijziging, bracht zij op 1 juli 1985 een met redenen omkleed advies uit. Toen de Duitse regering hierop niet reageerde, heeft de Commissie het onderhavige beroep ingesteld.

7 Voor een nadere uiteenzetting van de voorgeschiedenis van het geding en de middelen en argumenten van partijen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hierna slechts weergegeven voor zover dat noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

8 Tot staving van haar beroep voert de Commissie met name aan, dat de aan paragraaf 6 Weingesetz toegevoegde zin een onduidelijke rechtssituatie heeft geschapen, omdat daarmee in de Duitse wetgeving een bepaling is opgenomen die onverenigbaar is met de betrokken communautaire verordening. Noch een met de communautaire voorschriften strokende administratieve praktijk, noch de voetnoot in de bekendmaking van de nieuwe versie van het Weingesetz zou deze onverenigbaarheid kunnen opheffen, daar een dergelijke situatie bij de justitiabelen onzekerheid over het geldende recht zou laten bestaan.

9 De regering van de Bondsrepubliek Duitsland geeft toe, dat de litigieuze bepaling onverenigbaar is met het gemeenschapsrecht. Zij betoogt evenwel, dat in de Bondsrepubliek de communautaire voorschriften inzake de verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte in de praktijk strikt worden toegepast, zodat er geen rechtsonzekerheid heerst.

10 Gelijk het Hof herhaaldelijk heeft beklemtoond, in het bijzonder in zijn arrest van 15 oktober 1986 (zaak 168/85, Commissie/Italië, Jurispr. 1986, blz. 2945), leidt de ongewijzigde handhaving in de wettelijke regeling van een Lid-Staat van een bepaling die in strijd is met een verdragsbepaling, ook al is deze laatste rechtstreeks toepasselijk in de rechtsorde van de Lid-Staten, tot een onduidelijke feitelijke situatie, doordat de betrokken rechtssubjecten in onzekerheid worden gelaten over hun mogelijkheden om zich op het gemeenschapsrecht te beroepen. Dit betekent dat de betrokken Lid-Staat, door een dergelijke bepaling te handhaven, de krachtens het Verdrag op hem rustende verplichtingen niet nakomt.

11 Bijgevolg was de Bondsrepubliek Duitsland niet alleen verplicht, geen met de communautaire voorschriften strijdige bepalingen in haar wettelijke regeling op te nemen, maar ook om dergelijke bepalingen onmiddellijk na hun vaststelling af te schaffen.

12 Mitsdien moet worden vastgesteld, dat de Bondsrepubliek Duitsland niet heeft voldaan aan de verplichtingen die op haar rusten krachtens de artikelen 5 en 189 EEG-Verdrag en artikel 32 van verordening nr. 337/79 van de Raad houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, door in haar wettelijke regeling een bepaling op te nemen en te handhaven op grond waarvan voor de wijnbouwstreken Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein en Ahr voor bepaalde druivesoorten en bepaalde gebieden een maximaal toelaatbare verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte geldt van 4,5% vol.

Kosten

13 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen. Aangezien de Bondsrepubliek Duitsland in het ongelijk is gesteld, dient zij in de kosten te worden verwezen.

HET HOF VAN JUSTITIE

rechtdoende, verstaat:

1) De Bondsrepubliek Duitsland heeft niet voldaan aan de verplichtingen die op haar rusten krachtens de artikelen 5 en 189 EEG-Verdrag en artikel 32 van verordening nr. 337/79 van de Raad houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, door in haar wettelijke regeling een bepaling op te ne-

men en te handhaven op grond waarvan voor de wijnbouwstreken Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein en Ahr voor bepaalde druivesoorten en bepaalde gebieden een maximaal toelaatbare verhoging van het natuurlijk alcoholgehalte geldt van 4,5% vol.

2) De Bondsrepubliek Duitsland wordt verwezen in de kosten van de procedure.

Mackenzie Stuart Due Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Koopmans Everling Galmot Kakouris O'Higgins

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 26 april 1988.

De griffier

J.-G. Giraud

De president

A. J. Mackenzie Stuart